

В. О. Шаповалова, д-р фарм. наук проф., зав. каф. фармацевтичного права ІПКСФ, В. В. Шаповалов, д-р фарм. наук, проф., С. М. Негрецький (Ієромонах Симеон)

Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармацевції (м. Харків)
Свято-Вознесенський кафедральний собор (м. Ізюм)

СУДОВО-ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНА ІЗ ПРОФІЛАКТИКОЮ НАРКОМАНІЇ ТА МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНОЮ І ЦЕРКОВНОЮ РЕАБІЛІТАЦІЄЮ НАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ

У країні потрібна докорінна зміна наркоситуації: загрозлива динаміка її розвитку стає викликом здоров'ю нації та безпеці держави. Національна стратегія боротьби з наркотиками на період до 2020 року вперше визначить комплекс базових положень єдиної державної політики в цій сфері.

Ключові слова: реабілітація, наркохворі, каннабіоїдна залежність.

В нинішній час нагальною проблемою суспільства є поширення його наркотизації, особливо серед молоді. На цю проблему перед керівниками держав неодноразово звертав увагу Генеральний секретар Організації об'єднаних націй Пан Гі Мун. В цьому контексті актуальними стають питання про обмеження розповсюдження та реклами алкоголю, суворий контроль за вживанням психоактивних речовин, посилення боротьби з наркоманією, а також про лікування та соціальну допомогу наркозалежним [8, 25, 30—32].

Президент України Віктор Янукович 27.10.2011 р. (м. Київ) провів нараду «Українське суспільство чекає від влади рішучих кроків щодо реального забезпечення прав дитини», на якій було звернуто увагу представників влади, правоохоронних, лікувальних, духовних, освітніх та громадських організацій на те, що «... діти — це майбутнє будь-якого народу і держави. Молоде покоління визначатиме успіх політичного, економічного, інтелектуального та культурного поступу. Українська влада спроможна забезпечити гідне дитинство своїм наймолодшим громадянам, від яких залежить майбутнє незалежної України, її гідне місце у глобалізованому світі, також якісну освіту, повноцінне сімейне виховання, належний фізичний і духовний розвиток, забезпечення житлом, оздоровлення...» [29]. Проте, «... проблемним питанням залишається підліткова злочинність, кожний 15-й злочин в державі вчинено неповнолітнім, серед засуджених та узятих під варту неповнолітніх налічується понад 8 тисяч...» [29].

На наш погляд, наркозлочинності взагалі, молодіжній і дитячій злочинності зокрема, сприяє реклама алкоголю, лікарських засобів, енергетичних напоїв, тютюну та розповсюдження інформації через мережу Internet, що потребує від правоохоронних органів посилення боротьби з наркобізнесом, а від МОЗ України — посилення медико-фармацевтичних, лікувально-профілактичних, реабілітаційних та соціально-економічних заходів щодо наркозалежних пацієнтів [7, 17, 18].

Тому метою роботи стало судово-фармацевтичне вивчення проблеми, яка пов'язана із профілактикою

наркоманії та медико-фармацевтичною і церковною реабілітацією наркозалежних осіб.

Для досягнення поставленої мети використано методи документального, нормативно-правового, системного аналізу та судово-фармацевтичного моніторингу. Аналіз та оцінку досліджуваних показників проводили графічним методом. Імперативну базу експерименту склали нормативно-правові документи та приклади із судово-фармацевтичної практики за темою роботи.

Для протидії наркозлочинності і профілактики наркоманії службою Держнаркоконтролю України 27—28 вересня 2011 р. (м. Київ) було проведено міжнародні круглі столи «Протидія наркоманії: новий стратегічний підхід». Лейтмотив форуму — обговорення орієнтованої структури Національної стратегії боротьби з наркотиками на період до 2020 року, мобілізація державних, правоохоронних, адвокатських, медичних, фармацевтичних, навчально-виховних, освітніх, духовних і суспільних інститутів на подолання причин та умов, що спричиняють наркозлочинність. Так, у розділах програми Національної стратегії боротьби з наркотиками на період до 2020 року було висвітлено [15, 26]: 1) суб'єкти формування і реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу і боротьби з наркозлочинністю, якими виступають заінтересовані державні органи та громадські організації, для діяльності яких характерні: розпорошеність зусиль, вузьковідомчий підхід, недостатня взаємодія, розв'язання переважно тактичних, а не стратегічних завдань, орієнтація на формальний результат; 2) удосконалення нормативно-правового регулювання, де потрібна зміна ключових ідеологічних акцентів: орієнтація не тільки на покарання за скоєне, а й на недопущення рецидивів злочинів, законодавче розширення альтернативних можливостей лікування від наркотичної залежності і водночас — на посилення кримінальної відповідальності за незаконне розповсюдження наркотиків, що потребує вивчення питання доцільності декриміналізації деяких статей КК України і внесення відповідних змін до чинного законодавства України, здійснення наукового опрацювання проблеми визначення адекватності ступеня покарання за незаконну діяльність, посилення суворості покарання за незаконне розповсюдження наркотиків у молодіжному середовищі, розробка нових стандартів встановлення малих, великих, особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [14, 15, 26].

Нижче наводимо типові приклади із судово-фармацевтичної практики з узагальнення причин і умов, які спричиняють наркозлочинність і наркотизацію суспільства [1—6, 12, 16, 19, 24, 28].

Приклад 1. Слідчим СВ СУ ГУМВС України в Запорізькій області порушено кримінальну справу за ознаками ст. 307, 309, 310 і 317 Кримінального кодексу України (далі — ККУ) за результатами проведення операції «Мак — 2011» в період з 26 по 29 серпня 2011 р., в ході якої було вилучено наркотичні засоби у 33-х мешканців міста і області. Так, слідчими:

- СВ Днепрорудненського РВ ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій області порушено кримінальну справу за ознаками ч. 2 ст. 309 та ч. 1 ст. 310 ККУ. В ході досудового слідства було встановлено, що 26.08.2011 р. співробітники служби БНОН, біля дачної ділянки, яка розташована у Днепрорудненському районі м. Запоріжжя затримали гр. З., у якого в присутності понятих вилучили свіжезрівану речовину рослинного походження, вагою 1,5 кг, яка згідно з висновком судово-фармацевтичної експертизи є коноплею, котра віднесена до особливо небезпечних наркотичних засобів. Злочинця заарештовано, кримінальну справу направлено до суду;

- СВ Шевченківського РВ ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій області порушено кримінальну справу за ознаками ч. 2 ст. 309 і ч. 1 ст. 310 ККУ. Так, в ході досудового слідства було встановлено, що 27.08.2011 р. співробітники служби БНОН у лісозмузі, по вул. Магістральній, затримали гр-ку Ф., що раніше була засуджена за ст. 309 ч. 1 ККУ, у якій в присутності понятих вилучили шприц із речовиною вагою 0,2 г (сухий залишок), що згідно з висновком судово-фармацевтичної експертизи є опієм ацетильованим (особливо небезпечний наркотичний засіб), який вона зберігала без мети збуту, для особистого вживання. По справі призначені судово-наркологічна, судово-медична і судово-фармацевтична експертизи. Гр-ка Ф. перебуває під підпискою про невиїзд, досудове слідство триває;

- слідчим СВ Орджонікідзевського РВ ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій області порушено кримінальну справу за ознаками ч. 2 ст. 307 ККУ. В ході досудового слідства було встановлено, що 28.08.2011 співробітники служби БНОН у центрі м. Запоріжжя затримали гр. І., який незаконно виготовляв шляхом модифікації «первітин», що згідно з висновком судово-фармацевтичної експертизи є метамфетаміном (психотропна речовина), який він у подальшому збував особам, хворим на наркоманію. Злочинця заарештовано, кримінальну справу направлено до суду.

Приклад 2. Слідчим прокуратури м. Севастополя порушено кримінальну справу відносно двох співробітників служби БНОН, звільнених із міліції, за ознаками ч. 3 ст. 368 ККУ (отримання хабара). В ході досудового слідства було встановлено, що міліціонери, користуючись службовим становищем, провели незаконний обшук на квартирі гр. Ю., мешканця м. Балаклава, у якого знайшли декілька куців коноплі, що за висновком судово-фармацевтичної експертизи є особливо небезпечним наркотичним засобом. В минулому гр. Ю. вже був притягнений до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 310 ККУ (оштрафований за посів та вирощування нарковмісних рослин), тому даний випадок, як пояснили йому співробітники міліції, погрожував гр. Ю. новим позбавленням волі. За непритягнення до кримінальної відповідальності міліціонери вимагали у гр. Ю. гроші у сумі 1,5 тис. дол. США, який відразу ж їм передав частину грошей у сумі 800 дол. США. 08.08.2011 р. в ході реалізації оперативних заходів при передачі другої частини хабара у сумі 700 дол. США співробітники СБУ спільно із співробітниками прокуратури та відділу внутрішньої безпеки МВС затримали хабарника на час отримання їм другої частини хабара. У злочинців обрано підписку про невиїзд, кримінальну справу направлено до суду.

Приклад 3. Слідчими СВ МВ-РВ ГУМВС України в Донецькій області за період з 01.01.2011 р. по 19.05.2011 р. за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів порушено 2 тис. кримінальних справ, із яких збут (ст. 307 ККУ) складає біля 39,0 %. До кримінальної відповідальності притягнуто більше 1400 осіб, при цьому кожен четвертий злочинець є збувальником, а 70,0 % із загальної кількості є раніше неодноразово судимими. Із незаконного обігу вилучено біля 250 кг наркотичних засобів (більше 1 кг героїну, 202 кг каннабісу, 18 кг макової соломи); більше 2 кг психотропних речовин та прекурсорів. Для порівняння: у 2010 р. за наркозлочини засуджено біля 3 тисяч чоловік, із яких більш 400 — за збут наркотичних засобів і психотропних речовин.

Виходячи із наведеного та із стратегії антинаркотичної політики держави, актуальним стає розроблення багаторівневої системи профілактики наркоманії і протидії наркозлочинності на основі традиційних духовно-етичних цінностей [23, 27]. Сьогодні державна система допомоги наркозалежним не є досить ефективною та не відповідає масштабності проблеми. Тому, необхідно удосконалювати заходи медико-фармацевтичної реабілітації, а також надання особистої психіатричної, наркологічної, педагогічної, психологічної, виховної і духовної допомоги [9, 10, 11, 13]. Необхідно надати можливість хворим на наркоманію знайти духовні стимули у боротьбі з наркозалежністю. Тільки спільна праця лікарів, провізорів, адвокатів, служителів церкви може дати вагомий результат, оскільки абсолютна більшість населення дотримується православних принципів, тому рівень довіри громадян до Церкви дуже високий. Найважливіше, що може дати Церква — це віру та формування позитивного погляду на життя і здоров'я. Православна Церква приймає діяльну участь в допомозі наркозалежним особам, які скоюють різні злочини (крадіжки, грабежі, зберігання та збут наркотичних засобів) та членам їхніх родин [14, 20, 21, 22].

Ми вже маємо початковий досвід, що має стати основою для створення новітньої методології, яка базується на результатах судово-фармацевтичних досліджень наркозлочинності. Так, 25 листопада 2005 р. було проведено конференцію «Национальная сфера ответственности: власть, Церковь, бизнес, общество против наркомании» у м. Москва з метою об'єднання всіх верств суспільства для профілактики і лікування наркоманії, пропаганди самореалізації через духовне зростання, творчість, спорт, поширення досвіду лікування і профілактики «психоактивних залежностей» в реабілітаційних центрах Руської Православної Церкви [22].

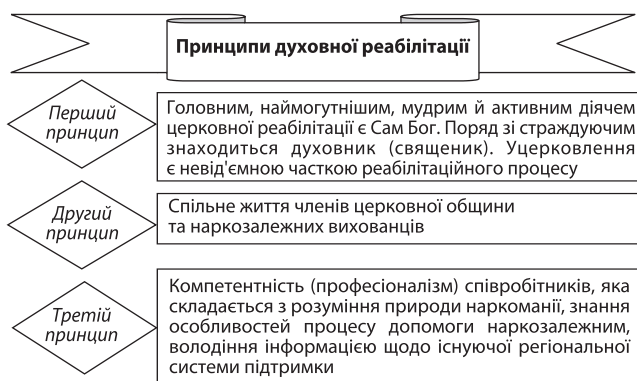
Основною метою заходів духовної реабілітації наркозалежних осіб є духовне спасіння та приготування до вічного життя в Царстві Небесному. Наркозалежний не меншою мірою може мати надію на Боже милосердя тому, що Господь «... бажає, щоб усі люди спаслися й досягнули пізнання Істини...» (Тим.: 2:4), бо, як і кожний інший, наркозалежний хворий здатний змінити свій гріховний неправильний образ життя та постати на путь духовного спасіння [20, 21]. Отже, наркозалежний хворий — зовсім не безнадійна частина церковної пастви, а саме їх духовна реабілітація напряму пов'язана з діяльним уцерковленням.

Сьогодні є ряд православних парафій та монастирів, в яких успішно займаються реабілітацією нарко-

залежних, де працюють ревні ентузіасти цієї справи. На території України таким прикладом зокрема є центр реабілітації наркозалежних осіб при монастирі св. Савви Освященного в м. Мелітополь Запорізької області. Існують спроби до впорядкування цього досвіду: видаються статті з реабілітації наркозалежних при православних общинах, книги, знято декілька фільмів на цю тему.

Тому необхідно звернути увагу на деякі принципи саме духовної (церковної) реабілітації. Показником успіху реабілітаційного процесу є стійка ремісія наркозалежного при моральній орієнтації до участі в соціальному житті суспільства.

За результатами дослідження виокремлено три основні принципи духовної реабілітації (рисунок).

Три основні принципи духовної реабілітації

Неможливо допомагати наркозалежним, не маючи навіть слабкої уяви про їхні проблеми на фізичному, психічному та духовному рівні. Духовному працівнику реабілітаційної служби необхідно не тільки самому добре володіти цим питанням, але й зуміти передати такі знання своїм підопічним наркозалежним, які прийшли до Церкви в надії отримати допомогу.

Реабілітація наркозалежних становить багатоступеневий процес, що містить:

- ◆ первісне консультування (1);
- ◆ мотивацію на прийняття реабілітації (2);
- ◆ основний період реабілітації (3);
- ◆ ресоціалізацію (4);
- ◆ післяреабілітаційний супровід — життєвий супровід тих, що пройшли реабілітацію раніше (5);
- ◆ працювання з членами сімей наркозалежних (6).

Роздивимось детальніше кожний ступінь процесу реабілітації наркозалежних.

Перший ступінь — *первісне консультування (1)* може проводитися як в спеціалізованих кабінетах, так і телефоном довіри. Якщо потрібно, то детоксикацію наркозалежних від наркотиків доцільно проводити в спеціалізованих медичних закладах на основі домовленості про направлення до них таких пацієнтів.

Другий ступінь — *мотивація на прийняття реабілітації (2)*. Мотиваційний період проводиться в мотиваційному центрі. В цей період необхідно настроїти підопічного наркозалежного на повну відмову від вживання психоактивних речовин (наркотиків), на подальше проходження реабілітації та на проходження (по-можливості) духовної (церковної) реабілітації.

Довжина цього періоду може становити 1—3 місяці. До життя пацієнтів вже зараз можуть вводитися знайомство з Православною Церквою, зустрічі з духовником (священиком), присутність на богослужіннях або посильна участь (при бажанні) в церковних таїнствах для наступного вибору продовження процесу реабілітації, щоб цей вибір не був сліпим, а цілком свідомим.

Третій ступінь — *основний період реабілітації (3)*. Основний період духовної (церковної) реабілітації має проходити всередині церковних общин, парафіяльних чи монастирських, з повноцінною участю вихованця наркозалежного у можливій для нього мірі в церковному житті. Термін цього періоду складає приблизно 12—15 місяців. В центрі реабілітаційного процесу знаходиться священик. Реабілітаційний простір краще формується, якщо основний період церковної реабілітації проходить на значній відстані від великих міст.

Основний період духовної (церковної) реабілітації, що проходить в парафії чи монастирі, поділяється на три етапи:

1) *перший етап* — «Прийти до себе» (усвідомити себе) — вивчення причин та факторів, які впливають на формування різних видів психоактивної залежності; подолання тяги до прийому психоактивних речовин різних класифікаційно-правових груп; вивчення особистої історії зловживання психоактивних речовин; виділення духовної частки свого життя; вияв основних життєвих проблем і перспектив, в кінцевому результаті — формування реального погляду на себе. Термін цього етапу приблизно складає 4—5 місяців;

2) *другий етап* — «Прийти до Бога» — діяльне вивчення основ духовного (церковного) буття: віра як духовний досвід; вивчення аскетичних методів боротьби зі страстями; покаяння (гріх як помилка, генеральна сповідь, епитимія та повернення боргів); проблеми статі (неправда постулатів сексуальної революції, цнота, гендерні відмінності, церковний шлюб); пост та молитва; послух; ритм та кордони в духовному (церковному) житті; таїнства; усвідомлення змісту страждання; поставлення питання про зміст життя. Термін цього етапу складає 5—6 місяців;

3) *третій етап* — «Повернутися до людей» (адаптаційний період) — засвоєння соціальних навичок; аналіз та вирішення виникаючих проблем; розробка стратегічного плану життя (на один рік); створення особистої системи підтримки; підготовка до повернення в соціальне середовище. Термін цього етапу складає 3—4 місяці.

Четвертий ступінь — *ресоціалізація (4)* має проводитися в центрах (соціальний готель), що розміщені в якому-небудь великому місті. Вихованцю надається безоплатне або частково сплачуване житло. Тут він захищений від впливу «вулиці», перебуває в неагресивному по відношенню до нього оточенні. Він має можливість отримувати консультативну допомогу, працює, сам планує свій бюджет, готує їжу, слідкує за житловою площею, одним словом підготує себе до повністю самостійного та тверезого життя. Термін цього періоду складає від декількох місяців до 2—3 років.

П'ятий ступінь — *життєвий супровід тих, що пройшли реабілітацію раніше (5)*, післяреабілітаційний супровід. За згодою наркозалежного, що пройшов реабілітацію раніше, з ним підтримується зв'язок. В кращому разі така людина стає членом парафії якого-небудь

храму. У разі виникнення в її житті проблем їй надають допомогу.

Шостий ступінь — працюють з членами сімей наркозалежних (б). Більшою мірою проблема наркотизації молодих людей є не лише їх самостійною проблемою — це проблема всієї родини наркозалежного. Родині, при надходженні наркозалежного до основного етапу реабілітації, буде запропоновано також ознайомитися з проблемою психоактивних залежностей і, можливо, за допомогою консультантів, вирішити ті сімейні проблеми, що прокують одного з членів родини до наркотизації.

В окремих випадках, коли стає очевидним, що проблеми, які штовхають підопічного наркозалежного до наркотиків, в його родині не вирішити, то йому може бути рекомендовано по закінченню реабілітації жити окремо від сім'ї, іноді на значній відстані.

Послідовно проходячи ці етапи, усвідомлюючи та засвоюючи новий життєвий досвід, наркозалежні вихованці слухають лекції та бесіди з проблем залежності, різних аспектів духовного (церковного) життя, постійно консультуються з своїм вихователем, виконують в письмовій формі спеціально розроблені завдання.

На всіх етапах основної реабілітації, буквально з перших днів, вихованці беруть участь в духовному (церковному) житті (таїнства та богослужіння, молитва, послух, піст, опікування від духівника), обговорюють підсумки тижня з вихователем, проходять курс катехізації (зайняття з закону Божого, літургії та біблеїстики), проводять самостійні групові диспути з окремих питань (викладаючи свої рішення на суд духівника), беруть участь в обговорюванні книг та кіноматеріалів, індивідуально опрацьовують духовну літературу, займаються спортом, на деякі свята організують культурні вечори.

Основний, найбільш важливий, довготривалий та трудомісткий період реабілітації наркозалежних доцільно проводити безпосередньо в парафіях чи монастирях.

Потрібно зауважити, якими високими духовними потенціалами та матеріальними ресурсами повинні володіти парафія чи монастирська община, яким повинно бути їхнє розташування, для того, щоб вони могли займатися реабілітацією наркозалежних.

На превеликий жаль, на загальноцерковному рівні поки що не існує структури, яка спеціально займається проблемами протидії наркоманії. Однак, Церква має можливість стати одним з основних діячів з реабілітації наркозалежних, необхідно лише дати можливість розвивати її потенціал.

Тому, в найближчий час стоїть питання подальшого судово-фармацевтичного вивчення проблеми з профілактики наркоманії, медико-фармацевтичної і духовної (церковної) реабілітації наркозалежних осіб:

— створення сектора протидії наркоманії при соціальних відділах єпархій, а також формування експертних груп компетентних духовників (священників) та спеціалістів (провізорів, лікарів, адвокатів, юристів, педагогів тощо);

— розроблення конкретної практичної методології щодо реабілітації наркозалежних;

— проведення за допомогою спеціалістів-професіоналів та церковнослужителів, що успішно займаються реабілітацією наркозалежних, навчальних семінарів — тренінгів для керівників та співпрацівників єпархіальних відділів;

— організація кабінетів первинного прийому наркозалежних пацієнтів та телефонів довіри;

— організація та впровадження мотиваційних центрів при церквах на місцях (у районах, містах, селищах та ін.);

— знаходження єпархіальних відділів з протидії наркоманії в єпархіях церковних общин, які згодні займатися реабілітацією наркозалежних;

— створення ресурсних центрів на базі найбільш ефективних реабілітаційних общин для проходження стажування та проведення навчально-освітницьких семінарів за темою «наркотикам — ні, духовності — так»;

— на загальноцерковному та єпархіальному рівнях налаштування взаємозв'язків з правоохоронними, судовими, адвокатськими органами, спеціалізованими медичними, наркологічними, фармацевтичними закладами, центрами реабілітації наркозалежних осіб, які страждають на супутні захворювання (ВІЛ/СНІД, туберкульоз, травматологічні, онкологічні, психічні, нервові та ін. розлади здоров'я), допомога яких необхідна для реалізації даної програми;

— отримання визнання серед авторитетних науковців цієї діяльності Церкви з метою допомоги для покращання реабілітаційних заходів і в подальшому у профілактичній протидії наркотизації суспільства.

Таким чином, з позиції судової фармації проведено вивчення проблеми, яка пов'язана із профілактикою наркоманії та медико-фармацевтичною і духовною (церковною) реабілітацією наркозалежних осіб, що сприяє посиленню взаємодії між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України та іншими громадськими організаціями.

Список літератури

1. В Бердянске задержали банду наркоторговцев [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.061.ua/article/73544>.
2. В Запорожской области арестованы торговцы трамадалом [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nbnews.com.ua/news/9551>.
3. В Запорожской области на выходных с наркотиками попались 33 человека [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zp.comments.ua/news/2011/08/29/144719.html>.
4. В Севастополе задержали двух милиционеров-вымогателей [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nr2.ru/crimea/342719.html>.
5. В Севастополе поймали двух оборотней в погонах [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bagnet.org/news/ukraine/148371>.
6. В Севастополе СБУ задержала на взятке двух работников милиции [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mair.in.ua/news/show/id/12377>.
7. Взаимосвязь судебной фармации с судебной медициной, судебной наркологией, криминалистикой и другими дисциплинами / Малинина Н. Г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vash-advokat.com>.
8. Заходи протидії наркозлочинності і профілактика наркоманії в Україні на засадах фармацевтичного і медичного права / А. О. Казяйчева [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vash-advokat.com/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=360&cntnt01origid=15&cntnt01pagelimit=15&cntnt01returnid=5>
9. Лінський, І. В. Порівняльна характеристика фоноскопічних особливостей мови, що звучить, у залежності від опіоїдів та практично здорових осіб [Текст] / І. В. Лінський, О. О. Мінко // Український вісник психоневрології. — 2011. — Т. 19, вип. 1(66). — С. 106—112.

10. Марута, Н. О. Організація роботи поліпрофесійної бригади при наданні психіатричної допомоги [Текст] / Н. О. Марута // Там само. — С. 34—36.

11. Минко, А. И. Наркология [Текст] / А. И. Минко, И. В. Линский. — М.: Эксмо, 2004. — 736 с.

12. На минувших выходных в Запорожье и области изъяли наркотики у 33-х человек [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://reporter.zp.ua/2011/08/29/na-minuvshikh-vykhodnykh-v-zaporozhe-i-oblasti-izyali-narkotiki-u-33-kh-chelovek>.

13. Наркология [Текст] / [Фридман Л. С., Флеминг Л. Ф., Робертс Д. Г., Хайман С. Е.] — М.: Бинум; СПб.: Невский диалект, 1998. — 320 с.

14. Обсуждение результатов участия адвокатов и экспертов Адвокатского объединения «Фундация адвокатов Украины» в международном круглом столе «Противодействие наркомании: новый стратегический подход / Казяйчева А. А. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vash-advokat.com/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=316&cntnt01origid=15&cntnt01pagelimit=15&cntnt01returnid=56>

15. Опієнтовна структура Національної стратегії боротьби з наркотиками на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://narko.gov.ua/komnarko/uk/publish/article/90624>.

16. Почти 2 тысячи уголовных дел возбуждено на Донетчине за незаконный оборот наркотиков [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ostro.org/news/article-184936>.

17. Профилактика злоупотребления несовершеннолетними психоактивных веществ в рамках государственной политики Президента Украины на региональном уровне / Курижева О. А. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vash-advokat.com/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=347&cntnt01origid=15&cntnt01pagelimit=15&cntnt01returnid=56>

18. Реализация государственной политики в противодействии распространению аддиктивных расстройств здоровья среди детей и женщин всех возрастных групп, особенно репродуктивного возраста / Петренко В. А. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vash-advokat.com/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=337&cntnt01origid=15&cntnt01pagelimit=15&cntnt01returnid=56>

19. С начала года попались с наркотиками 1300 донетчан. Каждый четвертый — сбывчик [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://donetsk.comments.ua/news/2011/05/19/173605.html>.

20. Святейший Патриарх Кирилл. Бог дает свое слово каждому, но воспринимает его в соответствии с внутренними склонностями и предпочтениями [Текст] // Православная газета. — Екатеринбург, Россия. — № 42. — Ноябрь 2011. — С. 2.

21. Святейший Патриарх Кирилл. Христос пришел не для того, чтобы ему служили, но чтобы послужить другим [Текст] // Там же. — С. 3.

22. Святейший Патриарх Московский и всея Руси Алексий II. общество объединяет усилия для профилактики и лечения наркомании: Матер. Междунар. конф. «Национальная сфера ответственности: «Власть, Церковь, бизнес, общество против наркомании» 25—26 ноября 2005 г., Москва. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.pravoslavie.ru/news/15272.htm>.

23. Сосін І. К. Наркологія // Сосін І. К., Чуєв Ю. Ф. — Х.: Коллегіум, 2005. — 800 с.

24. Сотрудниками отдела борьбы с незаконным оборотом наркотиков (ОБНОН) Керченского ГУ ГУМВД Украины в АР Крым прекращена торговая деятельность наркотическими средствами 29-летнего керчанина [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.allcrimea.net/news/2011/8/27/1314444600>.

25. Шаповалов В. В. (мл.) Судебная фармация в международной системе ООН, связанной с борьбой с наркобизнесом, последствиями которого являются наркомания и ВИЧ/СПИД / В. В. Шаповалов (мл.) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vash-advokat.com/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=366&cntnt01origid=15&cntnt01pagelimit=15&cntnt01returnid=56>

26. Твереза нація: 3 програми Національної стратегії боротьби з наркотиками на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://narko.gov.ua/komnarko/uk/publish/article/90624>.

27. Фармацевтичне право в наркології [Текст] / [Шаповалова В. О., Сосін І. К., Шаповалов В. В. та ін.]; за ред. В. О. Шаповалової. — Х.: Вид-во Факт, 2004. — 800 с.

28. Шнігов Д. Торговці трамадалом відправляються за ґрати [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unn.com.ua/ua/news/>

29. Янукович В. Українське суспільство чекає від влади рішучих кроків щодо реального забезпечення прав дитини. — Прес-служба Президента України Віктора Януковича [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/21728.html>.

30. Bhanot, R. and Wilkinson, M. Opiatergic control of LH secretion is eliminated by gonadectomy [Text] / R. Bhanot and M. Wilkinson // Endocrinology. — 112; 399 — 401, (1983).

31. Cicero, T. J. Endogenous opioids participate in the regulation of the hypothalamic-pituitary-luteinizing hormone axis and testosterone's negative feedback control of luteinizing hormone [Text] / T. J. Cicero, B. A. Schainker, and E. R. Meyer // Endocrinology. — 1979; 104: 1286 — 1291.

32. Role of endogenous opiates in the expression of negative feedback actions of androgens and estrogen on pulsative properties of luteinizing-hormone secretion in man [Text] / [Veldhuis J. D., Rogol A. D., Samojlic E, Ertel M. H.] // J. Clin Invest. — 1984; 74: 47—55.

Надійшла до редакції 06.03.2012 р..

**В. А. Шаповалова, В. В. Шаповалов,
С. Н. Негрецький (Иеромонах Симеон)**

*Институт повышения квалификации специалистов
фармации (г. Харьков); Свято-Вознесенский кафедральный
собор (г. Изюм)*

**Судебно-фармацевтическое изучение проблемы,
связанной с профилактикой наркомании
и медико-фармацевтической и церковной
реабилитацией наркозависимых лиц**

В стране необходимы коренные изменения в наркоситуации: угрожающая динамика ее развития становится вызовом здоровью нации и безопасности государства. Национальная стратегия борьбы с наркотиками на период 2020 года впервые определит комплекс базовых положений единой государственной политики в этой сфере.

Ключевые слова: реабилитация, наркобольшой, каннабиноидная зависимость.

**V. A. Shapovalova, V. V. Shapovalov,
S. N. Nehretskyy (Hieromonk Simeon)**

*Institute of Postgraduate Education for specialists of pharmacy
(Kharkiv); Holy Ascension Cathedral (Izium)*

**Forensic and pharmaceutical study of problems related
to prevention of drug use and pharmaceutical, medical
and church rehabilitation of the drug addicts**

The country needs fundamental change of the drug situation: threatening dynamics of its development is a challenge to nation's health and safety of the state. National strategy for struggling with drugs abuse on a period before 2020 for the first time should define the basic provisions set to form national policy in this area.

Keywords: rehabilitation, drug addicted patients, cannabis dependence.